

בבית המשפט העליון

בע"מ 8540/15

לפני: כבוד המשנה לנשיאה א' רובינשטיין

המבקשים: 1. פלוני
2. פלוני

נגד

המשיבות: 1. פלונית
2. פלונית
3. פלונית

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה (השופטים י' וילנר, ד"ר ע' זרנקין וס' ג'יוסי) בעמ"ש 8281-06-15 מיום 19.11.2015

בשם המבקשים: עו"ד יוסי נקר

החלטה

א. בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה (השופטים י' וילנר אב"ד, ד"ר ע' זרנקין וס' ג'יוסי) בעמ"ש 8281-06-15 מיום 19.11.2015, בגדרו אישר בית המשפט לפי תקנה 460(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי, תשמ"ד-1984 את פסק דינו של בית המשפט לענייני משפחה (השופטת ש' אייזנברג) בת"ע 33540-02-13; ת"ע 57260-11-12; ת"ע 32518-02-13; ות"ע 19431-11-12 מיום 12.5.2015. עניינה של הפרשה בפרשנות צוואת המנוח ומעמדה.

רקע והליכים קודמים

ב. המנוח נפטר למרבה הצער ביום 27.10.2012, לאחר שהתמודד עם מחלה קשה. בעת פטירתו היה המנוח נשוי למשיבה 1 (להלן המשיבה), אשר מנישואיו עמה נולדו המשיבות 2 ו-3 (להלן התאומות). המבקש הוא בנו של המנוח מנישואיו הראשונים. עם התגברות המחלה, חתם המנוח ביום 11.10.2012 על צוואה שתסדיר את חלוקת רכושו,

בנוכחות שני אחיו כעדים (להלן הצוואה). את הצוואה ערך אחיינו של המנוח, עורך דין במקצועו ובנו של אחד העדים. בסעיף 2(א) לצוואה ציווה המנוח למבקש סכום של 220,000 ש"ח, ומינה את שני אחיו כנאמנים להפקיד כספים אלה בבנק בתכנית נושאת פירות עד מלאת 21 שנים למבקש. בסעיף 2(ב) לצוואה, כפי שיפורט להלן, ציווה המנוח למשיבה את כל יתרת רכושו.

ג. ביום 18.12.2012 עתרה המשיבה לקיום הצוואה וכן עתרה לצו הצהרתי בו ביקשה להכליל את כספי פוליסות ביטוח החיים של המנוח בגדרי הצוואה (להלן כספי הביטוח). המבקש הגיש את התנגדותו לצוואה באמצעות אמו תוך שטען כי לא סביר שהמנוח ערך וחתם על צוואה בדרך שבה נערכה ונחתמה הצוואה בנסיבות המקרה, וככל שהמנוח חתם על הצוואה נטען כי הוא לא היה צלול בדעתו.

פסק דינו של בית המשפט לענייני משפחה

ד. בית המשפט לענייני משפחה דן תחילה בתביעת המשיבה לקיום הצוואה. במסגרת זו הגדיר בית המשפט את טענותיו החלופיות של המבקש להתנגדות לצוואה כמתמקדות בארבעה מישורים: זיוף, העדר כשרות, השפעה בלתי הוגנת ומעורבות הנהנת בעריכת הצוואה. לצורך בחינתה של טעות הזיוף מינה בית המשפט גרפולוגית מומחית (להלן המומחית). לאחר קבלת חוות דעתה של המומחית, אשר מצאה כי "קיימת התאמה בין החתימה שבמחלוקת לבין החתימות להשוואה", ולאחר בחינת התשתית העובדתית שהציג המבקש, דחה בית המשפט את ההתנגדות לצוואה. בתוך כך ציין את התרשמותו החיובית ממקצועיותה של המומחית וממצאה, אשר ניתנו גם בהתייחס לפגמים אותם העלה המבקש; ואת התרשמותו הישירה מעדויות מקורביו של המנוח, אשר לא נסתרו על ידי המבקש, ומהן עלתה תמונה ברורה כי המנוח היה צלול בחודש האחרון לחייו. לצד זאת הטעים בית המשפט כי המבקש נמנע מצירוף חוות דעת מומחה לסמוך את טענתו להעדר כשרות. עוד ציין בית המשפט כי ממכלול העדויות שהובאו, וביניהם חבריו ובני משפחתו של המנוח, עולה כי המנוח לא פיתח תלות פיזית בערוב חייו במקורביו, לרבות בני משפחתו, והמשיך להיות אדם עצמאי, הגם שכוחו דעך אט אט בגין המחלה. לכך הוסיף בית המשפט כי גרסת המשיבה, לפיה לא נכחה בבית במעמד החתימה על הצוואה, נתמכה על ידי אחיו של המנוח. על יסוד האמור קבע בית המשפט, כי המבקש לא הרים את הנטל הנדרש להוכחתן של טענות אלה, והורה על קיום צוואת המנוח.

ה. בשלב הבא התייחס בית המשפט לתביעה ההצהרתית בנוגע למעמד הכספים של המנוח המוחזקים על ידי כלל חברה לביטוח (להן המבטחת). במסגרת זו נדרש בית המשפט לקבוע האם כספי הביטוח הם חלק מעזבונו של המנוח, והאם הוראות הצוואה חלות גם עליהן, במובן זה שהצוואה ביקשה לשנות את המוטב בהן. הוטעם כי מקור הכספים הוא בשתי פוליסות ביטוח חיים של המנוח אצל המבטחת שצברו סכום של 492,000 ש"ח (להלן כספי הביטוח) ושהמוטב הבלעדי בהן הוא המבקש. בית המשפט נדרש להוראות החוק הרלבנטיות, ובכללן סעיף 147 לחוק הירושה, תשכ"ה-1965 (להלן חוק הירושה) הקובע כי ברירת המחדל היא שכספי ביטוח אינם נכללים בעזבונו של אדם, אלא אם הוכללו במפורש; וסעיף 36(ב) לחוק החוזים, תשל"ג-1973 הקובע כי בעל הפוליסה יכול להתנות כי כספי הביטוח יהיו חלק מהעזבונו וכן לשנות את המוטב באמצעות הוראות צוואתו. לצד זאת, ציין בית המשפט כי בהתאם לפסיקה, הוראה בדבר הכללת כספי ביטוח בצוואה צריכה להיות מפורשת וחד משמעית. בית המשפט עמד על תוכן הוראת סעיף 2(ב) לצוואת המנוח שבה נכתב כי:

"ב. הנני מצווה לאשתי, ..., את כל יתרת רכושי מלבד הסך האמור בסעיף 1 ו-2.א' לעיל ובכלל זה את:

- הדירה ברחוב ...
- רכב מסוג ...
- חשבונות הבנק שלי.
- כל יתרת רכושי במיטלטלין, כספים, פקדונות וחסכונות בבנקים, הן במטבע ישראלי והן במטבע זר, ניירות ערך, אגרות חוב, חובות שחייבים לי הן בע"פ והן בשטר, זכויות וכל רכוש אחר שיהיה לי שעה אחת קודם פטירתי."

ו. בהתאם להוראה זו קבע בית המשפט כי נוסח הצוואה ברור וכל שעליו להכריע הוא בשאלה הפרשנית, האם כספי הביטוח נכללים במונחים "זכויותי" ו-"רכושי" שבצוואה. בית המשפט קבע כי הגם שהמנוח לא פירש את הכספים הללו בצוואתו, ברי כי אומד דעתו היה גם בהתייחס לכספי הביטוח, לנוכח הסיפא של סעיף 2ב' לצוואה ולנוכח עדויות בני משפחתו. בתוך כך התייחס בית המשפט לתצהירו של עורך הצוואה, עורך הדין האחין, אשר העיד על שיקולי המנוח ולבטיו בעריכת הצוואה, ובכלל זה רצון המנוח לכלול את כספי הביטוח – שהיוו עיקר רכושו – כחלק מעזבונו. צוין כי עדות זו לגבי השתלשלות עריכת הצוואה עלתה בקנה אחד עם שאר הנתונים בתיק, לרבות עדויות אחי המנוח; לעדויות אלה ייחס בית המשפט משקל רב משמצאן מהימנות, קוהרנטיות, ומתיישרות זו עם זו, באופן שרצונו של המנוח השתמע מתוכן באופן חד וברור. עוד התייחס בית המשפט להיגיון הכלכלי שעמד בבסיס שיקולי המנוח בעריכת הצוואה, והוא רצון המנוח לדאוג כלכלית לשלושת ילדיו ולא למנתו. משכך, ובהינתן סך עזבונו של המנוח אל מול הסכום שהורג לטובת המבקש, קבע בית

המשפט כי אך סביר שכספי הביטוח נועדו למשיבה. לנוכח האמור, נקבע כי ההתניה הנדרשת בחוק לצורך הכללת כספי הביטוח ושינוי המוטב בהם התקיימה במקרה דנא.

ז. בית המשפט המשיך ודן בשאלה האם עדכון המבטחת על שינוי המוטב צריך היה להיעשות קודם פטירת המצוה. בית המשפט סקר את הגישות הקיימות בפסיקה ונדרש להוראות הפוליסה, אשר לפיה יכול השינוי שיעשה "בכל עת", ובלבד שיחייב את החברה לאחר שקיבלה על כך הוראה מחייבת בכתב. בהמשך ציין כי מסקנה זו מתחזקת לאור סעיפים 4'ד' ו-8'ג' לתקנון פוליסות הביטוח, המכירים במנגנון של שינוי מוטב באמצעות צוואה שאושרה על ידי בית המשפט. על יסוד כל אלה, קבע בית המשפט כי המשיבה היא הזוכה בכספי הביטוח.

פסק דינו של בית המשפט המחוזי

ח. על החלטה זו עירער המבקש לבית המשפט המחוזי וכן עתר לעיכוב ביצועו של פסק הדין. ביום 2.7.2015 קיבל בית המשפט את הבקשה לעיכוב ביצוע פסק הדין (השופט ח' שרעבי), תוך שקבע כי "סבורני, וזאת אני אומר בזיהרות ראוייה, כי סיכויי הערעור אינם קלושים, שכן חלק מנימוקי הערעור מהווים טיעונים משפטיים שאינם מופרכים נגד נימוקים שהעלתה השופטת קמא בפסק הדין בכל הקשור לכספי הפוליסות".

ט. ביום 19.11.2015 דחה בית המשפט המחוזי את הערעור, על דרך של אישור פסק הדין בהתאם לתקנה 460(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי, תשמ"ד-1984. במסגרת זו ציין בית המשפט, כי לאחר עיון בכלל החומר לא נמצאה טעות שבדין או בעובדה בפסק הדין. בשים לב לגילו הצעיר של המבקש, השית בית המשפט על המבקש הוצאות בסך של 8,000 ש"ח לטובת המשיבה.

מכאן הבקשה שלפני.

תמצית הבקשה

י. בבקשה נטען, כי פסק דינו של בית המשפט המחוזי נמנע מדיון בשאלות המשפטיות המתעוררות בתיק זה בכל הנוגע לתביעת המשיבה להכללת כספי הביטוח בצוואת המנוח. זאת לנוכח אמירת בית המשפט במסגרת הבקשה לעיכוב הביצוע, כי

טענות המבקש בעניין זה אינן מופרכות. לפיכך, לשיטת המבקש מקרה זה העוסק בנושא בו יש החלטות סותרות של ערכאות קודמות, מצדיק את קבלת הבקשה והתדיינות בה בגלגול שלישי. לגוף הדברים שב המבקש על מרבית טיעוניו, וטוען, כי עצם בקשת המשיבה לקיום הצוואה לצד תובענת המשיבה לצו הצהרתי בדבר טיב הזכויות בגדרה מעידים על כך שמדובר בצוואה "סתומה" שאין להבין מה ולמי ציוה בה המצוה, בהתאם לסעיף 33 לחוק הירושה, ולפיכך בטלה היא. זאת ועוד, המבקש עומד על שורת טעויות עובדתיות, לשיטתו, שבפסק דינו של בית המשפט לענייני משפחה, שהוא סבור כי על בית משפט זה להתערב בהן.

הכרעה

יא. לאחר שעיינתי בבקשה ובצירופותיה לא ראיתי להיעתר לה. כנודע, הרשות לערעור בגלגול שלישי ניתנת במשורה, ומוגבלת למקרים המעוררים שאלה בעלת חשיבות משפטית או ציבורית עקרונית, החורגת מעניינם הפרטני של הצדדים להליך. הבקשה שלפני אינה נמנית עם מקרים אלו. הטיעון המרכזי שהובא להצדקת הבקשה הוא בהחלטות סותרות – לכאורה – של הערכאות הקודמות, אשר בהן נתלה המבקש לצורך השגתו על קביעות בית המשפט לענייני משפחה בנוגע לתקפות צוואת המנוח וטיב הזכויות שהוסדרו בה. אולם, ככלל, אין בהחלטות שונות של בתי המשפט להצדיק התדיינות נוספת של בית המשפט שלערעור, לא כל שכן בגלגול שלישי (ראו חמי בן-נון, טל חבקיין הערעור האזרחי 215 (מהדורה שלישית, תשע"ג-2012); בע"מ 8206/14 פלונית נ' פלוני פסקה י"ג (2015)). יתרה מכך, במקרה הנוכחי אין מדובר בהחלטות סותרות של הערכאות הקודמות בסוגיות עליהן מצביע המבקש, כי אם בטענה בדבר סתירה בין החלטת בית המשפט המחוזי בבקשה לעיכוב ביצוע, בה הוטעם כי טענות המבקש אינן נטענות בעלמא, לבין פסק דינו של בית המשפט, אשר דחה את טענות המבקש תוך שאימץ את נימוקי הערכאה הדיונית מתוקף סמכותו לפי תקנה 460(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי. החלטה לעיכוב ביצוע היא החלטה זמנית, ויארע לא אחת, כמו במתן צוים זמניים שונים (כגון צוי מניעה) שהתרשמות ראשונית שונה מהתרשמות מאוחרת, לאחר בחינה כוללת. זאת ועוד, כאמור, בקשה זו נועדה לתקוף את קביעותיו של בית המשפט לענייני משפחה, לפיהן צוואת המנוח תקפה וכוללת בתוכה גם את כספי הביטוח, על דרך של שינוי המוטב בהם. קביעות אלה הן פועל יוצא של הראיות שהובאו לעיונו של בית המשפט, וככלל אין זה מדרכו של בית משפט זה להתערב בקביעות עובדה ומהימנות שנקבעו על ידי הערכאה הדיונית, בהתאם לראיות ולעדויות שהובאו לפניה. דברים אלה נאמרים ביתר שאת מקום בו מדובר בהתדיינות בגלגול

שלישי (ראו בע"מ 1591/15 פלוני נ' משרד הרווחה והשירותים החברתיים פסקה ז (2015)). די באלה שלא להיעתר לבקשה.

יב. למעלה מן הנדרש אוסיף כי גם לגוף הטענות קשה להלום את הבקשה. לאחר שעיינתי בפסק הדין, אין בידי לקבל את טענת המבקש, לפיה צוואת המנוח בטלה משלא ניתן לעמוד מתוכה למי ומה ציוה המנוח באמצעותה. מהוראות הצוואה עולה, כי לפיהן המנוח ביקש להותיר למשיבה את כלל רכושו פרט לסכום אותו העניק למבקש, כפי שעלה גם מעדויות מקורביו של המנוח, אותן לא סתר המבקש. הכללת כספי הביטוח בגדרי הצוואה מתיישבת גם עם האותות לגילוי אומד דעתו של המנוח עליהן עמד בית המשפט לענייני משפחה בהרחבה, ובכלל זה רצונו של המנוח לדאוג לכלל ילדיו, התאומות והמבקש, ולמשיבה – כפי שעלה מעדויות מקורביו. בשים לב לסך עזבונו של המנוח, ולסכום המשמעותי שהוחרג מתוכו לטובת המבקש, אך סביר כי שאר עזבונו, לרבות כספי הביטוח, נועד למשיבה ולתאומות; אחרת, עלול להיוצר מצב לפיו מרבית עזבונו יועבר אל המבקש, וברי כי אין הדבר מתיישב עם תוכן סעיף 2(ב) לצוואה. קביעה זו היא פועל יוצא של הפרשנות הקונקרטית יישם בית המשפט המחוזי בהתאם לכללי הפרשנות שהותוו בפסיקה (השוו בע"מ 5962/15 פלוני נ' פלוני פסקה ז והאסמכתאות שם (2015)).

יג. אשר על כן, איני נעתר לבקשה.

ניתנה היום, י"ז בשבט התשע"ו (27.1.2016).

המשנה לנשיאה